

6. SINIF 1.DÖNEM 3.ÜNİTE SOSYAL BİLGİLER DERS NOTLARI

3. ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER ve ÇEVRELER

DÜNYANIN NERESİNDEYİM? (3.öğrenme alanı-1.kazanım)

Paralel: Ekvatora paralel birer derecelik açılarla çizilen doğudan batıya uzanan hayali çizgilere paralel denir.

Paralellerin Özellikleri:

- Başlangıç paraleli ekvatorudur (0 derece). Ekvator en büyük paralel dairedir. Kutup noktalarına eşit uzaklıktadır.
- Ekvator'un kuzeyinde 90 ve güneyinde 90 olmak üzere toplam 180 paralel vardır.
- İki paralel arasındaki uzaklık eşittir ve 111 kilometredir.
- Paralellerin boyları dünyanın şekline bağlı olarak Ekvatordan kutuplara doğru kısalır, kutuplarda nokta halini alır.

Meridyen: Bir kutup noktasından başlayarak diğer kutup noktasında sona eren, ekvator ve paralel dairelerini dik kesen yaylara meridyen denir.

Meridyenlerin Özellikleri:

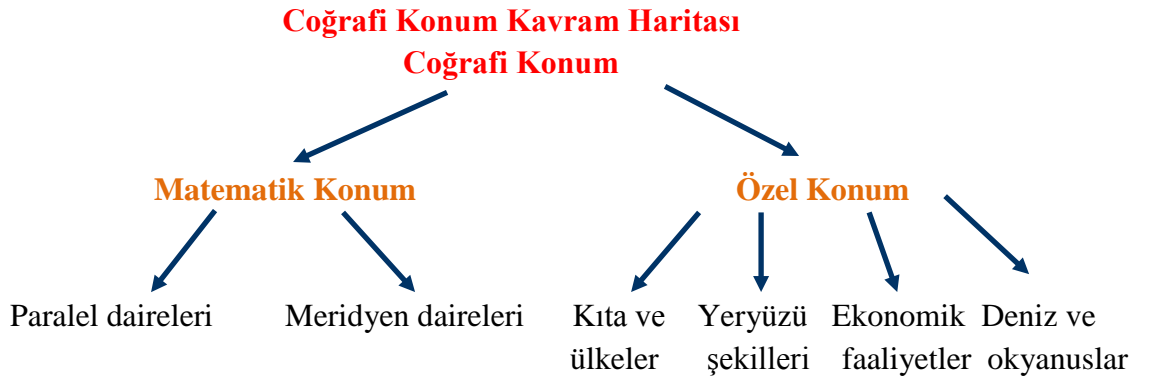
- Başlangıç meridyeni İngiltere'nin başkenti Londra'daki Greenwich (Grinich) gözlemeviden geçen meridyen kabul edilir ve 0 derece ile gösterilir.
- Başlangıç meridyeninin 180 doğusunda 180 batısında toplam 360 meridyen yayı vardır.
- Meridyenlerin uzunlukları birbirine eşittir ve yarım daire şeklindedir.
- İki meridyen arası mesafe ekvatorda 111 kilometredir, kutuplara doğru azalır.
- İki meridyen arasında 4 dakikalık zaman farkı vardır.
- Aynı meridyen üzerindeki tüm noktalarının yerel saatleri aynı olur.

Coğrafi Konum: Herhangi bir yerin dünya üzerindeki bulunduğu yere coğrafi konum denir.

Coğrafi Konum Çeşitleri:

1- **Matematik (mutlak) Konum:** Bir yerin ekvator ve başlangıç meridyenine olan uzaklığına matematik konum denir.

2- **Özel (göreceli) Konum:** Bir yerin denizlere, okyanuslara, kıtalara, komşu ülkelere, yeryüzü şekillerine ve ekonomik faaliyet bölgelerine göre konumuna özel konum denir.

Türkiye'nin Coğrafi (Matematik) Konumunun Sonuçları:

- Türkiye 36- 42 derece kuzey paralelleri (KP); 26- 45 derece doğu meridyenleri (DM) arasında yer alır.
- Ekvator'un kuzeyinde, kuzey yarımkürededir.
- Başlangıç meridyeninin doğusunda yer alır.
- Orta kuşakta yer alır, dört mevsim belirgin yaşanır.
- Kuzeyi ile güneyi arasında 6 paralel; doğusu ile batısı arasında 19 meridyen farkı vardır.

Jeopolitik konum: Bir yerin matematik(mutlak) ve Özel (göreceli) konumunun ülkeler arasındaki siyasi ilişkilere yansımalarıdır.

Türkiye'nin Jeopolitik Konumunun Sonuçları:

- ✿ Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu üçgeninin merkezinde yer almaktadır.
- ✿ Üç tarafı denizlerle çevrilidir.
- ✿ Asya ile Avrupa kıtaları arasında köprü konumundadır.
- ✿ Zengin doğal kaynaklara sahiptir.
- ✿ İstanbul ve Çanakkale boğazlarına sahiptir.
- ✿ Avrupa ülkeleriyle Ortadoğu'daki zengin petrol ülkeleri arasında bulunur.
- ✿ Yükseklik fazladır, batıdan doğuya gidildikçe yükseklik artar, sıcaklık düşer.

Kıta: Etrafı deniz ve okyanuslarla çevrili büyük kara parçalarına kıta denir.

Kıtaların Adları (Büyükten Küçüğe):

- 1- Asya 2- Afrika 3- Kuzey Amerika 4- Güney Amerika
5- Antarktika 6- Avrupa 7- Avustralya (Okyanusya)

Okyanus: Kıtalar tarafından birbirinden ayrılan büyük su kütlelerine okyanus denir.

Okyanusların Adları (Büyükten Küçüğe):

- 1- Büyük Okyanus 2- Atlas Okyanusu 3- Hint Okyanusu

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA (3.öğrenme alanı-2.kazanım)

Yüzey Şekilleri İle İlgili Kavramlar:

Dağ: Çevresine göre yüksekte kalan, tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekillerine dağ denir.

Akarsu: Yeryüzünde belirli bir eğim boyunca sürekli veya zaman zaman akan sulara denir.

Körfez: Denizin, karanın içine doğru sokulduğu büyük girintilere körfez denir.

Yarımada: Üç tarafı sularla çevrili, bir tarafı karayla bağlantılı yeryüzü şekline yarımada denir.

Burun: Kara parçalarının denizin içine doğru uzanmış bölümleridir.

Boğaz: İki denizi birbirine bağlayan dar su geçitleridir. İstanbul ve Çanakkale Boğazları

Doruk: Dağların en yüksek yerlerine doruk denir.

Plato (Yayla): Akarsular tarafından yarılmış yüksek ve geniş düzlüklere plato (yayla) denir.

Vadi: Akarsuların yataklarını derinleştirerek oluşturduğu "U" veya "V" şeklindeki uzun oluklara vadi denir.

Ova: Çevresine göre alçakta olan geniş düzlüklere ova denir.

Deniz: Okyanusların karaların içlerine doğru girmiş kollarına deniz denir.

Göl: Karalar üzerindeki dört tarafı kapalı çukurlardaki su birikintilerine göl denir.

Ada: Dört tarafı sularla çevrili kara parçasına ada denir.

Not: Karadeniz ve Akdeniz Bölgesi'nde dağlar kıyıya paralel; Ege Bölgesi'nde kıyıya dik uzanır.

Yükseltisi en az olan bölge Marmara; En fazla olan bölge Doğu Anadolu'dur.

İklimin Etkileri Kavram Haritası

İklim Tiplerinin Dağılımını Etkileyen Faktörler:

1- Ekvatora Olan Uzaklık: Ekvatordan uzaklaştıkça sıcaklık azalır. Türkiye ekvatora kutuplardan daha yakın olduğu için Türkiye ılıman iklim kuşağındadır. Ülkemizin güneyi ekvatora yakın olduğu için daha sıcaktır.

2- Dağların Uzanışı: Dağların kıyıya paralel yada dik olması iklimi etkiler. Karadeniz ve Akdeniz'de dağlar kıyıya paralel uzandığı için deniz iklimi iç bölgelere ulaşamaz. Ege Bölgesi'nde dağlar denize dik uzandığı için deniz iklimi iç kesimlere ulaşır.

3- Karasallık: Karalar erken ısınır, erken soğur; denizler geç ısınır, geç soğur. Bu durum kıyılarda ikliminin ılık olmasını sağlar.

4- Yükselti: Türkiye yüksek bir ülkedir, ortalama yükseltisi 1132 metredir. Her 200 metrede sıcaklık 1 derece düşer.

5- Bakı: Dağların güneş ışınlarına göre durumuna bakı denir. Ülkemizde dağların güney yamaçları kuzey yamaçlarından daha çok ısınır.

6- Rüzgarlar: Rüzgarlar geldikleri yerin sıcaklığını taşırlar, sıcak yerlerden gelen rüzgarlar sıcaklığı artırırken; soğuk yerlerden gelen rüzgarlar sıcaklığı azaltır. Ülkemizde güneyden esen rüzgarlar sıcaklığı yükseltirken, kuzeyden esen rüzgarlar sıcaklığı düşürür.

TÜRKİYE'DE GÖRÜLEN İKLİMLER

İklim Adı	Özellikleri	Görüldüğü Yerler
KARADENİZ İKLİMİ	--- Yazlar serin, kışlar ılıktır. --- En fazla yağış sonbaharda görülür. --- Dört mevsim yağışlıdır. --- Bitki örtüsü ormandır.	Karadeniz kıyısı boyunca
AKDENİZ İKLİMİ	--- Yazları sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer. --- En fazla yağış kış aylarında görülür. --- Kışın don olayı görülmez. --- Seracılık yaygın yapılıdır. --- Bitki örtüsü makidir.	Akdeniz, Ege, Marmara Bölgeleri ve çevresi
KARASAL İKLİM	--- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. --- En çok yağış ilkbaharda görülür. --- Ülkemizde en yaygın görülen iklim tipidir. --- Doğal bitki örtüsü kısa boylu otlardan oluşan bozkırdır.	İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri

ÜLKEMİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA (3.öğrenme alanı-3.kazanım)

Beşeri Coğrafya: İnsanların yeryüzünde yaptıkları değişimleri inceleyen bilim, beşerî coğrafya denir. Beşerî coğrafya; tarım, sanayi, ulaşım, turizm, nüfus, yerleşme ve kentleşme gibi insan faaliyetlerini inceler.

Türkiye Nüfus Dağılımı Haritası

Türkiye Tarım ve Hayvancılık Dağılışı Haritası

Türkiye Maden Dağılışı Haritası

BİLGİ NOTU: Meriç ve Asi Nehirleri ülke sınırlarımızın dışından gelip ülkemizden geçerek çevremizdeki denizlere dökülür.

Fırat, Dicle, Aras, Kura, Çoruh nehirleri ise ülkemizden doğar başka ülkelerin topraklarında da geçer.

Kızılırmak, Yeşilirmak, Sakarya, Gediz, Göksu, Seyhan, Ceyhan gibi nehirlerimiz ise ülkemiz sınırları içinde akmaktadırlar.

Kaplıca (ılca) : Yeraltından kaynarak yeryüzüne çıkan sıcak, şifalı sular üzerine kurulan hamamlara kaplıca denir.

ÇEVREMİZDE KİMLER YAŞIYOR? (3.öğrenme alanı-4.kazanım)

Dünyadaki Bazı İklimler:

1- Çöl İklimi: Gündüz çok sıcak, gece çok soğuktur. Kum fırtınalarından korunmak için uzun elbise giyilir, çadırlarda ve göçebe yaşam vardır, su olmadığı için geçim kaynağı hayvancılıktır. En çok deve beslenir. Deve ulaşım ve taşımacılıkta kullanılır.

2- Kutup İklimi: Kutuplarda görülür, yaz-kış çok soğuktur. Yıllık ortalama sıcaklık -30 0C ile -35 0C arasında seyredir. Soğuktan korunmak için kalın elbiseler giyilir, buzdan evler yapılır, ulaşım aracı olarak köpeklerin çektiği kızaklar ve kar motosikletleri kullanılır, geçim kaynağı avcılık ve balıkçılıktır.

Bu bölgedeki insanlar kışın buzdan ve balina kemiklerinden yaptıkları İgloo denilen kubbeli, geleneksel evlerde yazın ise çadırlarda yaşarlar. Kanada'nın kuzeyi, Alaska, Grönland ve Sibirya'nın doğusunda yaşayan yerli halka Eskimo denir.

3- Ekvator İklimi: Ekvator çevresinde görülür, **yaz-kış çok sıcaktır**. Kış ayları yaşanmaz, bütün ihtiyaçlar **yağmur ormanlarındaki** doğal ortamdan sağlanır. Yaz-kış düzenli **bol yağış** vardır. **Orman ürünleri ve balıkçılık geçim kaynağıdır. Brezilya ve Singapur gibi** ülkelerde görülür.

4- Muson İklimi: Ekvator ile dönenceler arasında görülür, **yazlar bol yağışlı, kışlar kuraktır. En önemli geçim kaynağı tarım ve özellikle çeltik tarımıdır**, sel baskınları çok yaşanır. Güneydoğu Asya'ya Muson Asya'sı da denir. İklim **Hindistan, Bangladeş, Japonya, Çin** gibi ülkelerde görülür.

Muson ikliminde yağışların fazla olması **pirinç üretimini** kolaylaştırır. Mobilya ve gemi yapımında **teak** adı verilen ağaçlardan faydalanırlar. Konutlarını ahşaptan yaparak çatılarında saz ve kamış kullanmışlardır.

5- Akdeniz İklimi: Akdeniz iklimi dünyamızın 30 ile 40 enlemleri arasında yer alır. **Akdeniz iklimi Mısır, Libya hariç Akdeniz çevresindeki ülkelerde, ABD, Şili, Avustralya, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde** görülür. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı geçer. Yağışlar genellikle yağmur şeklindedir. Yağışlar en fazla kış mevsiminde olur. Yıllık ortalama sıcaklık 15 °C – 20 °C arasındadır. Kışın sıcaklık 0 °C'nin altına nadiren düşer. Doğal bitki örtüsü kuraklığa dayanabilen bodur çalılardan oluşan makidir.

**3. ÜNİTE DERS ANLATIM VİDEOSUNU İZLEMELİK İÇİN
AŞAĞIDAKİ LİNKE TIKLAYINIZ.**

<https://www.youtube.com/watch?v=7OJv7p3krEY>